

وَ يَوْمَ نَحْشُرُ مِنْ كُلِّ أُمَّةٍ فَوْجًا مِمَّنْ يُكَذِّبُ بِآيَاتِنَا
 فَهُمْ يُوزَعُونَ (83) حَتَّىٰ إِذَا جَاءُوا قَالَ أَ كَذَّبْتُمْ
 بِآيَاتِي وَ لَمْ تَحِيطُوا بِهَا عِلْمًا أَمْ مَا ذَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ
 (84) وَ وَقَعَ الْقَوْلُ عَلَيْهِمْ بِمَا ظَلَمُوا فَهُمْ لَا
 يَنْطِقُونَ (85) أَلَمْ يَرَوْا أَنَّا جَعَلْنَا اللَّيْلَ لَيْسَكُنُوا فِيهِ
 وَ النَّهَارَ مُبْصِرًا إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ
 (86) وَ يَوْمَ يُنْفَخُ فِي الصُّورِ فَفِرْعَ مَنْ فِي
 السَّمَاوَاتِ وَ مَنْ فِي الْأَرْضِ إِلَّا مَنْ شَاءَ اللَّهُ وَ كُلُّ
 أَتَوْهُ دَاخِرِينَ (87) وَ تَرَى الْجِبَالَ تَحْسَبُهَا جَامِدَةً
 وَ هِيَ تَمُرُّ مَرَّ السَّحَابِ صُنِعَ اللَّهُ الَّذِي أَتَقَنَ كُلُّ
 شَيْءٍ إِنَّهُ خَبِيرٌ بِمَا تَفْعَلُونَ (88) مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ
 فَلَهُ خَيْرٌ مِنْهَا وَ هُمْ مِنْ فِرْعَ يَوْمَئِذٍ آمِنُونَ (89)

مَنْ جَاءَ بِالسَّيِّئَةِ فَكُبَّتْ وُجُوهُهُمْ فِي النَّارِ هَلْ
 تُجْزَوْنَ إِلَّا مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ (90) إِنَّمَا أُمِرْتُ أَنْ
 أَعْبُدَ رَبَّ هَذِهِ الْبَلَدَةِ الَّذِي حَرَّمَهَا وَلَهُ كُلُّ شَيْءٍ
 وَأُمِرْتُ أَنْ أَكُونَ مِنَ الْمُسْلِمِينَ (91) وَأَنْ أَتْلُوَ
 الْقُرْآنَ فَمَنِ اهْتَدَىٰ فَإِنَّمَا يَهْتَدِي لِنَفْسِهِ وَمَنْ ضَلَّ
 فَقُلْ إِنَّمَا أَنَا مِنَ الْمُنذِرِينَ (92) وَقُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ
 سَيَرِيكُمْ آيَاتِهِ فَتَعْرِفُونَهَا وَمَا رَبُّكَ بِغَافِلٍ عَمَّا
 تَعْمَلُونَ (93)

One day We shall gather together from every people a troop of
 those who reject our signs, and they shall be kept in ranks, - until,
 when they come (before the judgment-seat), (Allah) will say:
 "Did ye reject My signs, though ye comprehended them not in
 knowledge, or what was it ye did?" And the word will be fulfilled
 against them, because of their wrong-doing, and they will be
 unable to speak (in plea). See they not that We have made the
 night for them to rest in and the day to give them light? Verily in
 this are signs for any people that believe! And the day that the

~~~~~

trumpet will be sounded - then will be smitten with terror those who are in the heavens, and those who are on earth, except such as Allah will please (to exempt): and all shall come to His (presence) as beings conscious of their lowliness. Thou seest the mountains and thinkest them firmly fixed: but they shall pass away as the clouds pass away: (such is) the artistry of Allah, who disposes of all things in perfect order: for he is well acquainted with all that ye do. If any do good, good will (accrue) to them therefrom; and they will be secure from terror that day. And if any do evil, their faces will be thrown headlong into the fire: "Do ye receive a reward other than that which ye have earned by your deeds?" For me, I have been commanded to serve the Lord of this city, Him who has sanctified it and to Whom (belong) all things: and I am commanded to be of those who bow in Islam to Allah's will,- and to rehearse the Quran: and if any accept guidance, they do it for the good of their own souls, and if any stray, say: "I am only a warner". And say: "Praise be to Allah, who will soon show you His signs, so that ye shall know them"; and thy Lord is not unmindful of all that ye do.

اور ذرا تصور کرو اُس دن کا جب ہم ہر امت میں سے ایک فوج کی فوج اُن لوگوں

کی گھیر لائیں گے جو ہماری آیات کو جھٹلایا کرتے تھے، پھر ان کو (ان کی اقسام کے

لحاظ سے درجہ بدرجہ) مرتب کیا جائے گا۔ یہاں تک کہ جب سب آجائیں گے تو

(ان کا رب ان سے) پوچھے گا کہ "تم نے میری آیات کو جھٹلادیا حالانکہ تم نے

ان کا علمی احاطہ نہ کیا تھا؟ اگر یہ نہیں تو اور تم کیا کر رہے تھے؟" اور ان کے ظلم

کی وجہ سے عذاب کا وعدہ ان پر پورا ہو جائے گا، تب وہ کچھ بھی نہ بول سکیں گے۔
 کیا ان کو سُجھائی نہ دیتا تھا کہ ہم نے رات ان کے لیے سکون حاصل کرنے کو بنائی
 تھی اور دن کو روشن کیا تھا؟ اس میں بہت نشانیاں تھیں ان لوگوں کے لیے جو
 ایمان لاتے تھے۔ اور کیا گزرے گی اس روز جب کہ صُور پھونکا جائے گا اور
 ہول کھائیں گے وہ سب جو آسمانوں اور زمین میں ہیں۔ سوائے اُن لوگوں کے
 جنہیں اللہ اس ہول سے بچانا چاہے گا۔ اور سب کان دبائے اس کے حضور حاضر
 ہو جائیں گے۔ آج تو پہاڑوں کو دیکھتا ہے اور سمجھتا ہے کہ خوب جمے ہوئے ہیں،
 مگر اُس وقت یہ بادلوں کی طرح اڑ رہے ہوں گے، یہ اللہ کی قدرت کا کرشمہ ہوگا
 جس نے ہر چیز کو حکمت کے ساتھ استوار کیا ہے۔ وہ خوب جانتا ہے کہ تم لوگ
 کیا کرتے ہو۔ جو شخص بھلائی لے کر آئیگا اسے اُس سے زیادہ بہتر صلہ ملے گا اور
 ایسے لوگ اُس دن کے ہول سے محفوظ ہوں گے، اور جو بُرائی لیے ہوئے آئے
 گا، ایسے سب لوگ اوندھے منہ آگ میں پھینکے جائیں گے۔ کیا تم لوگ اس کے
 سوا کوئی اور جزا پا سکتے ہو کہ جیسا کرو ویسا بھرو؟ (اے نبیؐ، ان سے کہو) مجھے تو یہی
 حکم دیا گیا ہے کہ اس شہر (مکہ) کے رب کی بندگی کرو جس نے اسے حرم بنایا

ہے اور جو ہر چیز کا مالک ہے۔ مجھے حکم دیا گیا ہے کہ میں مسلم بن کر رہوں اور یہ
قرآن پڑھ کر سناؤں۔" اب جو ہدایت اختیار کرے گا وہ اپنے ہی بھلے کے لیے
ہدایت اختیار کرے گا اور جو گمراہ ہو اُس سے کہہ دو کہ "میں تو بس خبردار کر
دینے والا ہوں۔" ان سے کہو، تعریف اللہ ہی کے لیے ہے عن قریب وہ تمہیں
اپنی نشانیاں دکھا دے گا اور تم انہیں پہچان لو گے، اور تیرا رب بے خبر نہیں ہے
اُن اعمال سے جو تم لوگ کرتے ہو۔

और ज़रा तसव्वुर करो उस दिन का जब हम हर उम्मत में से
एक फ़ौज उन लोगों की घर लाएँगे जो हमारी आयात को
झुटलाया करते थे, फिर उनको (उनकी अक़साम के लिहाज़ से
दरजा-ब-दरजा) मुरतब किया जाएगा | यहाँ तक कि जब जब सब
यहाँ आ जाएँगे तो (उनका रब उनसे) पूछेगा कि "तुमने मेरी
आयात को झुटला दिया हालाँकि तुमने उनका इल्मी इहाता न
किया था? अगर यह नहीं तो और तुम क्या कर रहे थे?" और
उनके जुल्म की वज़ह से अज़ाब का वादा उनपर पूरा हो जाएगा,
तब वे कुछ भी न बोल सकेंगे | क्या उनको सुझाई न देता देता
था कि हमने रात उनके लिए सुकून हासिल करने को बनाई थी
और दिन को रौशनी किया था? इसमें बहुत निशानियाँ थीं उन
लोगों के लिए जो ईमान लाते थे | और क्या गुज़रेगी उस रोज़

जब कि सूर फूँका जाएगा और हौल खा जाएँगे वे सब जो आसमानों और ज़मीन में हैं— सिवाय उन लोगों के जिन्हें अल्लाह इस हौल से बचाना चाहेगा—और सब कान दबाए उसके हुज़ूर हाज़िर हो जाएँगे । आज तू पहाड़ों को देखता है और समझता है कि ख़ूब जमे हुए हैं, मगर उस वक़्त ये बादलों की तरह उड़ रहे होंगे, यह अल्लाह की कुदरत का करिश्मा होगा जिसने हर चीज़ को हकिमत के साथ उस्तूवार किया है । वह ख़ूब जानता है कि तुम लोग क्या करते हो । जो शख्स भलाई लेकर आएगा उसे उससे ज़्यादा बेहतर सिला मिलेगा और ऐसे लोग उस दिन के हौल से महफूज़ होंगे, और जो बुराई लिए आएगा, ऐसे सब लोग औंधे मुँह आग में फेंके जाएँगे । क्या तुम लोग इसके सिवा कोई और जज़ा पा सकते हो कि जैसा करो वैसा भरो? (ऐ नबी, इनसे कहो), “मुझे तो यही हुक्म दिया गया है कि इस शहर (मक्का) के रब की बन्दगी करूँ जिसने इसे हरम बनाया है और जो हर चीज़ का मालिक है । मुझे हुक्म दिया गया है कि मैं मुसलिम बनकर रहूँ और यह कुरआन पढ़कर सुनाऊँ ।” अब जो हिदायत इख़तियार करेगा वह अपने ही भले के लिए हिदायत इख़तियार करेगा और जो गुमराह हो उससे कह दो कि “मैं तो बस ख़बरदार कर देनेवाला हूँ ।” उनसे कहो, “तारीफ़ अल्लाह ही के लिए है, अनक़रीब वह तुम्हें अपनी निशानियाँ दिखा देगा और तुम उन्हें पहचान

लोगे, और तेरा रब बेखबर नहीं है उन आमाल से जो तुम लोग
करते हो ।”